با خوش‌زبانی محبوب باشیم

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی
فعال فرهنگی

یکی از موارد اعجاب‌انگیز بشر همین زبانی است که می‌تواند به‌وسیله آن با دیگران ارتباط برقرار کند و صحبت کند. زبانی که با به‌کارگیری کلمات از درونیات او خبر می‌دهد و فکر و نیتش را آشکار می‌کند که گفته‌اند: تا مرد سخن نگفته باشد/عیب و هنرش نهفته باشد! این زبان که ابزار ارتباط برقرارکردن ما با دیگران است، نشانه شخصیت و آیینه فکر و تربیت ما هم هست که امیرالمؤمنین(ع) در حکمت ۱۴۰ نهج‌البلاغه می‌فرمایند: اَلْمَرْءُ مَخْبُوءٌ تَحْتَ لِسَانِهِ مرد در زیر زبان خود پنهان است! یعنی وقتی لب به سخن باز می‌کند، درجه علم و کمال و شخصیت او آشکار می‌شود. احادیث زیادی در باب تربیت زبان و سخن‌گفتن وارد شده است که نشانگر اهمیت این موضوع است، پس یکی از زیبایی‌های ما می‌تواند نحوه سخن‌گفتن ما باشد. اولین موضوعی که در اینجا در معارف اخلاقی دین مطرح است، این است که باید کنترل زبان در دست ما باشد، نه کنترل ما در دست زبانمان! تا وقتی حرفی را نزده‌ای آزاد و رها هستی، اما وقتی چیزی را می‌گویی یا قولی را می‌دهی، اسیر تبعات آن می‌شوی! پس درس اول این است که قبل از سخن گفتن اندیشه کنیم که عاقل قبل از گفتن هر کلمه درباره تبعات آن فکر می‌کند اما انسان نادان بعد از گفتن آن، تازه به این فکر می‌افتد که چه بدی‌هایی با گفتن این سخن دامن‌گیر او شده است، بنابراین یکی از نشانه‌های انسان عاقل قبل از همه‌چیز کم سخن گفتن است، چون این گونه خطاهای او نیز کم می‌شود. بیشتر اهل جهنم کسانی هستند که به‌خاطر گناهان زبان گرفتار آتش شده‌اند. روایت زیبایی از امام عسکری(ع) در تفسیر بخشی از آیه ۸۳ سوره مبارکه بقره وجود دارد که می‌فرمایند: فِی تَفْسِیرِ قَوْلِهِ تَعَالَی وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ کُلِّهِمْ مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالِفِهِمْ أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَیَبْسُطُ لَهُمْ وَجْهَهُ وَ أَمَّا الْمُخَالِفُونَ فَیُکَلِّمُهُمْ بِالْمُدَارَاةِ لاجْتِذَابِهِمْ إِلَی الْإِیمَانِ فَإِنِ اسْتَتَرَ مِنْ ذَلِکَ بِکَفٍّ شُرُورِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ وَ عَنْ إِخْوَانِهِ الْمُؤْمِنِینَ در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویید.» می فرمایند: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویید. مؤمن به هم مذهبان، روی خوش نشان می‌دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می‌گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتی اگر نشدند، با این رفتار از بدی‌های آنان در حقّ خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است. (مستدرک الوسائل ج ۱۲، ص ۲۶۱) پس زبان مؤمن رها نیست و نخست اینکه قبل از سخن گفتن فکر می کند و دوم اینکه کم سخن می گوید تا سخن او همیشه ارزشمند باشد و سوم اینکه پاکیزه سخن گفتن از نشانه‌های تفکر سالم یک انسان مؤمن است که همه از معاشرت با او لذت می‌برند و از شرّ زبان او در امان هستند و این گونه چنین شخص خوش‌زبانی، عزیز و محبوب می‌شود.

بردار و بخوان

چگونه یک نماز خوب بخوانیم؟

این کتاب براساس سخنرانی‌های آقای پناهیان نوشته شده است. هدف آن ارائه یک بحث کاربردی درباره نماز است. نماز ستون دین و کلید ارتباط با خداست. مطالب زیادی درباره نماز گفته شده است که ازقضا این تکرار دانستنی‌ها فرصت درک بهتر نماز را از نمازگزاران گرفته است و نماز را به مرحله رفع تکلیف رسانده است. این کتاب با راه‌حل و راهکارهای عملی، بار دیگر به نماز پرداخته و موفق شده است دیدی جدید از نماز به خواننده بدهد.

کتاب چگونه یک نماز خوب بخوانیم؟ به پرسش‌هایی همچون موارد زیر پاسخ می‌دهد:
نماز خوب چه نمازی است؟ آثار و فواید یک نماز خوب و نقش آن در زندگی چیست؟
چگونه باید یک نماز خوب بخوانیم؟ چرا باید خوب نماز بخوانیم؟
بخش‌هایی از کتاب چگونه یک نماز خوب بخوانیم؟
انسان باید زندگی بانشاطی داشته باشد و همیشه سرحال و سرزنده باشد. زندگی ما انسان‌ها به هیچ‌وجه نباید با بدحالی و دل‌زدگی همراه باشد. چشم انسان فقط وقتی که او سرحال و بانشاط است خوب می‌بیند. عقل انسان وقتی که او سرزنده است، خوب کار می‌کند و موجب خلاقیت می‌شود. قلب انسان فقط وقتی خوب کار می‌کند که احساس خوشبختی کند و وقتی قلب کسی خوب کار کرد، به دیگران محبت می‌کند و با همه مهربان خواهد بود.
با زندگی شیرین است که انسان پیش خداوند متعال هم عزیز می‌شود. «شاکرانه بندگی کردن» زیباترین نوع عبادت است. اما این‌جور عبادت مخصوص آدم‌های خوشبخت است که سرشار از طراوت و نعمت‌اند و از سرِ شادی سجده می‌کنند و سجده‌هایشان طول می‌کشد، برای اینکه خیلی در لذت‌های عالم غرق هستند و خیلی می‌خواهند از خدا تشکر کنند.
اما چه کنیم که زندگی ما شیرین شود و بتوانیم با حلاوت زندگی کنیم و به‌طبع با حلاوت بندگی کنیم؟ چه کنیم که مثل ندیدبدیدها نباشیم که عقده لذت‌بردن دارند و با سر به‌طرف لذت هر گناهی می‌روند و از هر خمره خیالی شرابی سر درمی‌آورند؟
پاسخ روشن است اگر روح خودمان را با عبادت و ذکر پروردگار تغذیه کنیم زندگی‌مان سرشار از نشاط، شادی و انرژی می‌شود و با حداقل نعمات و مواهب نیز شیرین خواهد شد. ما آدم‌ها نیاز اصلی‌مان به خود خداوند است، نه اینکه نیاز اصلی ما به نعماتی باشد که می‌خواهیم از او بگیریم. ما نیاز به خود او داریم و باید مستقیماً از خود او انرژی و حیات بگیریم؛ وگرنه با تری روحمان ضعیف می‌شود و کم کم می‌میریم، یعنی دل‌مرده می‌شویم.

پرس و بدان

حکم نماز قضا

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید با ارسال پیامک پرسش‌های خود به شماره ۳۰۰۰۷۲۸۹ با ما در ارتباط باشید.

نماز قضا چه زمانی بر ما واجب می‌شود و چه زمانی لازم نیست قضای آن را به‌جا آوریم؟

آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای:
هر کس نماز واجب را در وقت آن ترک کند باید قضای آن را به جا آورد، هر چند در تمام وقت نماز خواب بوده یا به‌واسطه بیماری یا مستی، نماز را نخوانده باشد، اما کسی که در تمام وقت بیهوش بوده و بیهوشی به اختیار او نبوده است، قضا بر او واجب نیست. همچنین کافری که مسلمان شده است و زنی که در حال حیض یا نفاس بوده.

سؤال: آیا لازم است نماز قضا را فورا بخوانیم یا می‌توانیم تأخیر بیندازیم؟

آیت‌ا... العظمی مکارم شیرازی
کسی که نماز قضا برعهده دارد، باید در خواندن آن کوتاهی نکند، ولی واجب نیست آن را فوراً به جا آورد، مگر آنکه یک یا دو نماز قبل از آن قضا شده باشد که احتیاط واجب این است که پیش از نماز همان روز آن را قضا کند.

سؤال: اگر نماز صبح قضا شود و هنگام ادای قضا مثلا هنگام نماز ظهر آیا باید اول نماز صبح را به‌جا آورد یا می‌شود بعد از نماز ظهر و یا عصر قضای نماز صبح را به‌جا آورد و اینکه آیا می‌شود موقعی که نیت نماز ظهر کرده‌ای و مشغول هستی در حین یادت بیاید که نماز صبح را نخوانده‌ای آیا می‌شود در نماز تغییر نیت کرد و آن را به نماز صبح تبدیل کرد؟

آیت‌ا... العظمی سیستانی:
مخیر است اگر چه بهتر است که قبل از نماز ظهر قضای نماز صبح را انجام بدهد و اگر در بین نماز یادش افتاد که نماز صبح نخوانده است، می‌تواند نیت خود را به آن برگرداند.

نماز، مکاشفه روحانیه و معاشقه حبیبانه

بررسی تطبیقی سفر نماز با سفر معراج

گلناز حکمت | نماز از ویژه‌ترین عبادت‌های ما مسلمانان است، یاری همیشگی که همواره همراه ماست، ازاین‌رو توصیه شده است نماز را به بهترین وجه به‌جاآورید تا چون یاوری مقاوم در کنار شما باشد، چه در این دنیا چه در آن دنیا. نماز اولین عنوان از فروع دین در تشیع است. فقهای شیعه با استخراج از قرآن، سیره پیامبر(ص)، ائمه(ع) و نیز عقل و اجماع به فروع دین رسیده‌اند و حالا می‌خواهیم اهمیت نماز را در دیدگاه انسانی ببینیم که در باب نماز نگارش‌های عمیقی داشته‌اند. امام خمینی(ره) در کتاب‌های آداب الصلوه و اسرار نماز به بررسی مفصل اصل نماز، ارکان آن و جنبه‌های مختلف نماز در زندگی مسلمانان پرداخته‌اند.

نماز مصداق اسم اعظم

دیدگاه امام(ره) به نماز، دیدگاهی عرفانی است؛ به‌طوری که که مراحل اسفار اربعه عرفانی (چهار مرحله سلوک) و احوال سالک و مسافر طریق وصل حق را در طول حیات و سلوک وی در یک رکعت نماز واقعی بیان می‌کنند. خلاصه آنکه نماز مؤمن، معراج و سفری واقعی است که حالت‌ها، مراتب و مقامات خاص خود را دارد. سالکان این طریق نیز به‌تناسب حال و مقام خویش از حقیقت این سفر آگاه می‌شوند. از نظر امام(ره) توحید به معنای واقعی آن که مقصد اصلی دعوت پیامبران است، در نماز محقّق می‌شود.

نماز جامع عبادت‌ها

در جمع عبادت‌ها نماز جامعیت دارد و منزله آن در عبادت‌ها، منزله انسان کامل است و نه‌تنها منزله اسم اعظم، بلکه خود اسم اعظم است. راز این جامعیت همان است که در حدیث پیامبر(ص) بیان شده است: «لانَّ الصلاه تسبیحٌ و تهلیلٌ و تحمیدٌ و تکبیرٌ و تمجیدٌ و تقدیسٌ و قولٌ و دعوه» زیرا نماز هم تسبیح است، هم تهلیل، هم ستایش، هم تکبیر، هم تقدیس و هم گفتار است و هم خواستن.

حقیقت نماز

نماز را غیر از این ظاهر، «باطنی» است؛ یعنی حقیقت نماز، همان باطن آن است. تغییر حالت ائمه(ع) در نماز بر اثر خوف و خشیت خداوندی است. دلیلی بر اثبات بعد باطنی نماز می‌دانند. باطن نماز نیز همانند ظاهر آن، آداب و شرایطی دارد که اقامه آن‌ها حقیقت نماز را محقّق می‌کند.

حقیقت نماز

شناخت حقیقت نماز از اساسی‌ترین اموری است که هر مسلمان باید بدان آگاه باشد. امام خمینی(ره) حقیقت نماز را «سفر» می‌دانند که مبدأ آن بیت نفس و الی‌الله و فی‌الله و من‌الله است: از آنچه یاد شد از سرّ صلوه؛ حقیقت آن عبارت است از سفر الی‌الله و فی‌الله و من‌الله.

نماز «معجون الهی» و «حبل المتین»

ایشان می‌فرمایند: اگر روزگار به عارفی ربانی مهلت دهد، می‌تواند تمام منازل سائرین و معارج عارفین را از منزلگاه یقظه (اولین درجه) تا اقصای منزل توحید از این معجون الهی و حبل المتین بین خلق و خالق خارج کند.

اصل نماز

حقیقت نماز این است که «اصل نماز، یک رکعت است» و این سفر معنوی در طی این رکعت محقّق می‌شود. امام(ره) می‌فرمایند: باید دانست که اصل صلاه، یک رکعت و بقیه رکعات آن از فرایض و نوافل برای اتمام همان یک رکعت است.

توحید در نماز

بر اساس نظر امام(ره) نماز اقامه توحیدهای سه‌گانه (توحید ذات، افعال و صفات) است. ایشان می‌فرمایند: بدان که اهل معرفت، قیام را اشاره به توحید افعال دانند، چنان‌چه رکوع را به توحید صفات و سجود را به توحید ذات اشاره می‌دانند. از این بیان می‌توان نتیجه گرفت که اقامه نماز واقعی، اقامه توحید واقعی است و اقامه توحید مستلزم نفی هر چه غیر اوست، حتی خواسته‌های نفسانی. می‌فرمایند: پس گوییم که چون صلاه معراج کمال مؤمن و مقرّب اهل تقواست. متقوّم به دو امر است؛ یعنی با انجام دو مورد به آن دست می‌یابیم که یکی مقدمه دیگری است.

- اول؛ ترکیب خودبینی و خودخواهی که آن حقیقت و باطن تقواست
- دوم؛ خودخواهی و حق‌طلبی که آن، حقیقت معراج و قرب است

نماز و سفرهای چهارگانه عرفانی

سفر مؤمن و سالک به‌سوی خدا، چهار مرحله دارد که در اصطلاح «اسفار اربعه» خوانده می‌شوند. سالک در این سفرها، مراتبی خاص را می‌پیماید و به دگرگونی‌های روحی خاصی دست می‌یابد که شرح مفصّل آن در کتاب‌های عرفانی آمده است. طی کردن این سفر دارای دو رکن است:

- اول؛ رسیدن به مقام طهارت.
- دوم؛ رسیدن به مقام فنا در نماز.

توصیف نماز پیامبر(ص)

امام خمینی(ره) در مطلب دیگری، احوال و کارهای پیامبر(ص) را معیار نماز کامل و جامع می‌دانند. ایشان هرگونه نماز غیر از نماز موردنظر اسلام و پیامبر(ص) و هرگونه حال و حالتی غیر از حالات ایشان را رد می‌کنند.
امام(ره) می‌فرمایند: اگر غیر از این اوضاع‌واحوال که برای حضرت مجذوب حقیقی و واصل واقعی، رسول ختمی‌مرتبت(ص)، در این مکاشفه روحانیه و معاشقه حبیبانه دست داد، حال دیگری دست دهد یا وضع دیگری حاصل آید از تصرفات شیطان است.